

Ophrys reinholdii (ssp. *straussii*) op Cyprus, een uitbreiding van het bekende areaal

N.A. v.d. CINGEL

Summary

During an excursion on Cyprus the well-known orchid-site Hala Sultan Tekke was visited on the 19th of April 1995. Here a specimen of *Ophrys reinholdii* was discovered for the first time on Cyprus. The specimen showed characteristics of the ssp. *straussii*.

Zusammenfassung

Während einer Exkursion auf Zypern wurde am 19. April 1995 der bekannte Orchideenfundort bei der Moschee Hala Sultan Tekke besucht. Hier wurde zum ersten Male auf Zypern ein Exemplar von *Ophrys reinholdii* gefunden. Das Exemplar zeigte Merkmale der Unterart *straussii*.

Tijdens een KNNV-groepsexkursie naar Cyprus (18 april - 3 mei 1995) werd op 19 april een bezoek gebracht aan de bekende orchideeënvindplaats in het naaldbos (en directe omgeving) bij de beroemde moskee Hala Sultan Tekke, een belangrijke islamitische bedevaartplaats, waar een tante van Mohammed begraven ligt. Het bos ligt op de hoek van de zijweg naar de moskee vanaf de weg Limassol-Larnaca.

Van deze plek zijn o.m. bekend: *Ophrys attica*, *O. fusca*, *O. umbilicata*, *O. sphegodes*, *O. mammosa*, *O. lutea* ssp. *minor*, *Orchis italica*, *O. coriophora*, *O. syriaca*, *O. collina*, *Serapias vomeracea*, *S. orientalis*.

We vonden er die dag *Orchis coriophora* in twee kleurvarianten, de normale vorm en een aantal albino-planten, *Ophrys umbilicata*, *O. mammosa*, *Serapias laxiflora* en *Barlia robertiana* (de laatste uitgebloeid).

Tot onze verrassing stond er nog een bloeiende *Ophrys*-soort die niet op ons lijstje stond van op

Cyprus voorkomende planten. We hadden dan ook enige moeite deze plant op naam te brengen. Uiteraard werd de plant gefotografeerd en het determineren werd uitgesteld tot een geschikt moment. Wie als reisleader een groep begeleidt, heeft vaak heel andere dingen aan zijn hoofd dan determineren van gevonden planten. Dat wordt gemakkelijk uitgesteld en zoals bekend, komt van uitstel afstel. Het rustige moment brak dus pas aan toen de dia's na thuiskomst waren ontwikkeld en het verslag van de reis moest worden gemaakt.

Tot mijn verbazing bleek het te gaan om een soort, die in het geheel niet van Cyprus bekend is: *Ophrys reinholdii* en naar het zich laat aanzien daarvan de ssp. *straussii*.

Nu is het niet zo eenvoudig om uit te maken of je met *O. reinholdii* s.s. te maken hebt of met de ondersoort *straussii*. De tekening op de lip van het gevonden exemplaar is onmiskenbaar die van *straussii*, maar volgens de gebruikte gidsen is er nog een aantal kenmerken dat het verschil zou bepalen. En daarin zit nu de moeilijkheid, want iedere auteur geeft daarvan een iets andere beschrijving.

Landwehr zegt dat de bloemen van *straussii* gemiddeld groter zijn en de randen van de middenlob van de lip soms (niet altijd!) naar achteren zijn geslagen en dat de tekening op de lip uitgebreider is. Buttler stelt dat de middenlob vaak sterk gewelfd is en van bovenaf gezien elliptisch. Davies, Davies en Huxley noemen ook de grotere bloem en stellen dat de zijlobben niet duidelijk zijn teruggebogen en dat het lippatroon gereduceerd is, maar dat het bleke of doffe deel (pale area) zich over een grotere afstand over de lip uitstrekt. Met het bleke gedeelte is, blijkens de toevoeging dat er in Zuidoost-Turkije kleurvormen voorkomen zonder spiegel en met wit lippatroon op een erg donkerbruine ondergrond, kennelijk de lichtgekleurde lip-tekening bedoeld.

Ophrys reinholdii (ssp. *straussii*), Hala Sultan Tekke (Cyprus), 19-4-1995 (N.A. v.d. Cingel)

Delforge die de ondersoort in de soortrang verheft, stelt dat de petalen meer langgerekt zijn, de zijlobben afgeronder, dat de middenlob boller is en omgekeerd eivormig lijkt. De liptekening is volgens

hem vaak sterk gereduceerd en ligt meer centraal en is gevormd uit twee parallelle en aan elkaar grenzende druppels (sic), vaak verbonden door een overdwars lopende band, de top van het zuiltje meer toegespitst.

Baumann en Künkele (1988) die ook twee soorten onderscheiden, wijzen eveneens op het verschil in de vorm van de middenlob en de liptekening en melden nog, dat het aanhangsel van de lip klein is, bij *O. reinholdii* daarentegen kort en naar voren gebogen.

Door het warme, zonnige en droge voorjaar waren op veel plaatsen de planten eerder uitgebloeid dan verwacht en het fenologisch gegeven dat de ondersoort *straussii* over het algemeen wat later bloeit dan de ssp. *reinholdii* is niet goed te gebruiken, ook al mag geconcludeerd worden, dat dit gegeven in elk geval niet op gespannen voet staat met het tijdstip van onze vondst.

De liptekening van de gevonden plant is het eenduidigste kenmerk, dat wijst op de ondersoort *straussii*, alle andere kenmerken die genoemd worden, zijn niet ondubbelzinnig vast te stellen, zij het dat op één van de foto's de bloem van de zijkant weergegeven is en dan lijkt te voldoen aan het kenmerk van een bolle lip.

Samenvattend kan gesteld worden, dat de aangetroffen soort in elk geval nieuw is voor Cyprus, dat het gaat om de soort *Ophrys reinholdii* en naar alle waarschijnlijkheid om de ondersoort *straussii*. Het verspreidingsgebied zoals tot nu toe bekend, maakt een dergelijke vondst niet onwaarschijnlijk. De beide vormen komen min of meer aaneengrenzend voor van Griekenland tot in Koerdistan met *straussii* als de oostelijke vorm. Volgens Delforge is deze ook bekend van Rhodos.

N. A. van der Cingel
Hooiweg 185
9765 EG Paterswolde